

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИРОДНИ И ТЕХНИЧКИ НАУКИ**

UDC 622:55:574:658

ISSN 185-6966

**Природни ресурси и технологии
Natural resources and technology**

**ноември 2013
november 2013**

**ГОДИНА 7
БРОЈ 7**

**VOLUME VII
NO 7**

**UNIVERSITY “GOCE DELCEV” – STIP
FACULTY OF NATURAL AND TECHNICAL SCIENCES**

ПРИРОДНИ РЕСУРСИ И ТЕХНОЛОГИИ
NATURAL RESOURCES AND TECHNOLOGY

За издавачот:

Проф. д-р Зоран Панов

Издавачки совет

Проф. д-р Саша Митрев
Проф. д-р Зоран Панов
Проф. д-р Борис Крстев
Проф. д-р Мирјана Голомеова
Проф. д-р Благој Голомеов
Проф. д-р Зоран Десподов
Проф. д-р Дејан Мираковски
Проф. д-р Кимет Фетаху
Проф. д-р Ѓорѓи Радулов

Editorial board

Prof. Saša Mitrev, Ph.D
Prof. Zoran Panov, Ph.D
Prof. Boris Krstev, Ph.D
Prof. Mirjana Golomeova, Ph.D
Prof. Blagoj Golomeov, Ph.D
Prof. Zoran Despodov, Ph.D
Prof. Dejan Mirakovski, Ph.D
Prof. Kimet Fetahu, Ph.D
Prof. Gorgi Radulov, Ph.D

Редакциски одбор

Проф. д-р Зоран Панов
Проф. д-р Борис Крстев
Проф. д-р Мирјана Голомеова
Проф. д-р Благој Голомеов
Проф. д-р Зоран Десподов
Проф. д-р Дејан Мираковски

Editorial staff

Prof. Zoran Panov, Ph.D
Prof. Boris Krstev, Ph.D
Prof. Mirjana Golomeova, Ph.D
Prof. Blagoj Golomeov, Ph.D
Prof. Zoran Despodov, Ph.D
Prof. Dejan Mirakovski, Ph.D

Главен и одговорен уредник

Проф. д-р Мирјана Голомеова

Managing & Editor in chief

Prof. Mirjana Golomeova, Ph.D

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(macedonian language)

Техничко уредување

Славе Димитров
Благој Михов

Technical editor

Slave Dimitrov
Blagoj Mihov

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Факултет за природни и технички науки
ул. „Гоце Делчев“ 89, Штип
Р. Македонија

Address of the editorial office

Goce Delcev University - Stip
Faculty of Natural and Technical Sciences
Goce Delcev 89, Stip
R. Macedonia

СОДРЖИНА

Николинка Донева, Зоран Десподов, Дејан Мираковски, Марија Хаџи Николова ПОДОБРУВАЊЕ НА КВАЛИТЕТОТ НА КАРПЕСТАТА МАСА СО ИНЈЕКТИРАЊЕ	5
Стојанче Мијалковски, Зоран Десподов, Цветан Ѓорѓиевски, Горан Богдановски, Дејан Мираковски, Марија Хаџи-Николова, Николинка Донева СОВРЕМЕНИ ТЕКОВИ НА ГЕОДЕЗИЈАТА ВО ПОДЗЕМНОТО РУДАРСТВО	15
Елена Панева, Дејан Мираковски, Борис Крстев, Горан Басовски МЕТОДОЛОГИЈА ЗА МОНИТОРИНГ НА ЕМИСИЈА НА НЕОРГАНСКИ ЦВРСТИ ЧЕСТИЧКИ ВО ВОЗДУХОТ ОД ДЕПОНИЈА ЗА ОТПАД	21
Горан Басовски, Борис Крстев, Елена Панева, Бранка Петровска ПАРАМЕТРИ ЗА МОНИТОРИНГ И ЕФЕКТИВНА ЗАШТИТА ОД СУША ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	31
Марија Хаџи-Николова, Дејан Мираковски, Николинка Донева ПОЛИТИКА ЗА КОНТРОЛА И УПРАВУВАЊЕ НА БУЧАВАТА ВО УРБАНИ СРЕДИНИ	39
Марјан Попандонов, Дејан Крстев, Горан Попандонов, Александар Крстев, Борис Крстев МОЖНИ РЕСУРСИ ЗА РЕЦИКЛИРАЊЕ ОД ИНДУСТРИСКИ И ЕЛЕКТРОНСКИ ОТПАДИ СО СОВРЕМЕНИ ТЕХНОЛОГИИ	51
Сашка Голомеова, Винета Сребренкоска, Силвана Жежова ТРЕТИРАЊЕ НА ЦВРСТ ТЕКСТИЛЕН И КОМУНАЛЕН ОРГАНСКИ ОТПАД	67

Петар Намичев, Екатерина Намичева
УРБАНИОТ КОНЦЕПТ НА ГРАДОТ ОД 19 И
ПОЧЕТОКОТ НА 20 ВЕК ВО МАКЕДОНИЈА 77

Петар Намичев, Екатерина Намичева
ОСНОВНИТЕ КАРАКТЕРИСТИКИ НА УРБАНИОТ
КОНЦЕПТ НА НОВО СЕЛО – ШТИПСКО ВО 19 И
ПОЧЕТОКОТ НА 20 ВЕК 85

Васка Сандева, Катерина Деспот
КОРИСТЕЊЕ НА ЛИКОВНИТЕ ПРИНЦИПИ ВО
ЕКСТЕРИЕРНИОТ И ЕНТЕРИЕРНИОТ ДИЗАЈН
(ВРЗ ПРИМЕРОТ НА ЕДИНСТВО И КОНТРАСТ) 95

Катерина Деспот, Васка Сандева
ДЕКОРАТИВЕН ДИЗАЈН ВО ЕНТЕРИЕРОТ И
ЕКСТЕРИЕРОТ 103

ДЕКОРАТИВЕН ДИЗАЈН ВО ЕНТЕРИЕРОТ И ЕКСТЕРИЕРОТ

Катерина Деспот¹, Васка Сандева¹

Краток извадок

Уметноста е составен дел од ентериерите и екстериерите, уште многу одамна кога луѓето ги цртале ѕидовите и таваните на пештерите со мотиви преку кои ја изразуваале нивната желба за опстанок и нивната претстава за светот што ги опкружувал. Во текот на сите историски периоди луѓето од различни страни на светот и од различни култури создале дела што служеле за оплеменување на ентериерите каде што живееле. Во денешното општество има неколку категории, како што се ликовната уметност и декоративната уметност, со тоа се олеснува поделбата за работите што нè опкружуваат. Ликовните дела имаат посебна карактеристика и индивидуалност на ентериерите, бидејќи нивниот избор ги претставува личниот вкус и искуството.

Муралот е производ на ликовната уметноста и се нанесува директно врз ѕидот, таванот или друга голема трајна подлога. Одлична карактеристика на муралот е што се вклопува во хармонично единство со архитектонските елементи и прави целина.

Клучни зборови: *дизајн, екстериер, ентериер, декоративна уметност, мурал*

1) Универзитет „Гоце Делчев“, Факултет за природни и технички науки, Штип, Р. Македонија
University “Goce Delcev”, Faculty of Natural and Technical Sciences, Stip, R. Macedonia

DECORATIVE DESIGNS IN INTERIORS AND EXTERIORS

Katerina Despot, Vaska Sandeva

Abstract

Art is an integral part of the interior and exterior, long ago when people drawn walls and ceilings of caves with motifs through which express the desire for survival and their representation of the surrounding world. During all historical periods people from different corners of the world and different cultures have created works that were used for refining the interior where lived. In today's society there are several categories such as fine arts and decorative arts by facilitating the sharing of things that surround us. The art works have a special characteristic and individuality of Interiors because their choice is personal taste and experience.

Key words: *design, exterior, interior, decorative arts, murals*

Дизајн е ликовно обликување на функционалните предмети и простори кои се дел од нашето секојдневно живеење. Дизајнот е креирање на план или конвенција за изградба на објект или систем (како во архитектонски планови, инженеринг-цртање, бизнис-процес, коло-дијаграми, шиене модели итн.). Дизајнот има различни конотации во различни области.

Поформално, дизајнот е дефиниран како што следи - спецификација на објектот, манифестиран преку агент, со намера да се остварат целите во одредена средина, преку сет на примитивни компоненти кои ги задоволуваат множество барања, предмет на ограничувања.

Друга дефиниција за дизајнот е патоказ или стратешки пристап за да се постигне единствено очекување. Тој ги дефинира спецификациите, плановите, параметрите, трошоците, активностите, процесите, како и што да се направи во рамките на правни, политички, социјални, еколошки, безбедносни и економски ограничувања во остварувањето на таа цел.

Со таква широка ознака не постои универзален јазик или обединувачка институција за дизајнери од сите дисциплини. Ова на многу различни филозофии им овозможува пристапи кон предметот (види филозофии и студии на дизајн, подолу).

Лицето кое дизајнира се нарекува дизајнер, термин што се користи за луѓе кои работат професионално во една од повеќето дизајн области, обично со специфицирање со која област се занимаваа (како што е индустриски дизајнер, пејзажен дизајнер, моден дизајнер, концепт-дизајнер или веб-дизајнер). Секвенца А дизајнер на активности се нарекува процесот на дизајн. Научната студија на дизајн се нарекува дизајн наука.

Проектирањето често налага разгледување на естетските, функционалните, економските и социополитичките димензии на дизајн-објектот и дизајн-процесот. Тоа може да вклучува истражување, мисла, моделирање, интерактивно приспособување, како и редизајн. Во меѓувреме, различни видови предмети може да бидат дизајнирани, вклучувајќи облека, графички кориснички интерфејси, облакодери, корпоративни идентитети, бизнис-процеси, па дури и методи на дизајнирање.

Дизајнот има повеќе гранки, од кои една од најпознатите и најкористените е декоративниот дизајн или декоративната уметност.

Декоративен дизајн

Првите декоративни елементи на дизајн биле симболи вдлабени во рачките на орудијата и оружјето. Некои историчари веруваат дека примитивните резби имаат големи сличности со вдлабувањата на кундаците од пушките со кои се бележел бројот на убиените. На сличен начин започнал и развојот на декоративните мотиви аплицирани на ритуалните маски и на керамиката.

Во поразвиените општества елементите на симболизам во декоративниот дизајн добиле нагласено значење.

Античките Грци биле познати декоратери, кои го инкорпорирале сликарството во базичната форма на предметот. Позната е декорацијата на нивните утилитарни предмети со најразлични облици, од амфората за чување на вино или маслиново масло и урни за погребна пепел.

Главните декоративни елементи се човечките фигури претставени во сцени од секојдневието, како воени и атлетски игри, т.е. вештини. На овие предмети многу често може да се сретне и ликот на уметникот прикажан во процесот на работа.

Во Стара Грција се профилирани неколку декоративни стилови, почнувајќи од архаичните анимални форми на жолта позадина, преку црно-фигуралниот стил до црвено-фигуралниот стил.

Во следните стилски периоди симболизмот во помала или поголема мерка и понатаму е присутен како елемент на декоративниот дизајн, сè до индустриската револуција, кога е направен пресврт во третманот на декорацијата.

Реакцијата на машинското производство овозможи промоција на различни стилови во уметноста и дизајнот поврзани со декоративниот аспект, од арт нуво до постмодернизмот.

Декоративниот дизајн најчесто се поврзува со украсувањето, орнаментот, иако во суштинска смисла тој навлегува многу подлабоко од она што претставува украсување. На орнаментот често пати се гледа како

на елемент кој не е суштествен и не влијае на формата на објектот, во смисла на нешто дополнително додадено, откако објектот е финализиран. Напротив, декоративниот дизајн треба да претставува составен дел од објектот уште во фазата на скицирање, како клучен елемент кој доколку се премести би можел да го наруши неговото единство.

Добро обмислениот декоративен дизајн му овозможува на структуралниот дизајн да дојде до израз подобрувајќи ги и истакнувајќи ги неговите интересни карактеристики, па во оваа смисла декоративниот дизајн не може да има независен идентитет од структуралниот.

Декоративниот дизајн уште се нарекува применет или дизајн на орнаменти што ја збогатуваат или надополнуваат структурата на дизајнот. Некои предмети сами по себе се декоративни поради функцијата што ја имаат, но има предмети кои се структурирани за да бидат поставени делови од декоративен дизајн. Декорацијата во зависност од предметот и неговата функција и материјал од кој е изработена може да биде со боја, со различни релјефни додатоци, текстура, гравирана итн.

Натуралистички дизајн е дизајн кој изгледа премногу реално и заменува фотографски реален сегмент земен од природата.

Конвенционален дизајн е користење на различни реални форми стилизирани и приспособени на новото решение.

Геометриски дизајн кој се темели врз геометрија - кругови, ромбови, квадрати, праволиниски форми и облици кои можат да се соединуваат и прават убави комбинации.

Апстрактен дизајн е модел каде што изворот на инспирација не е јасен, тој може да е геометриски и конвенционален.

Историски симболизам во функција на декоративен дизајн, каде што темите и формите се земени од историјата и се приспособени во новиот дизајн.

Украсувањето треба да ја опфати формата и да ја разубави, но не смее да ја наруши нејзината функција и не треба да е премногу доминантна за да лесно се одреди функцијата на предметот.

Секогаш декоративните елементи треба да се пропорционално поставени врз формата и стилски добро избрани за да предметот ја поседува естетиката.

Декоративната уметност е традиционален термин за дизајн и производство на функционални објекти. Вклучува внатрешен дизајн, но обично не архитектура. Декоративната уметност често се категоризира во опозиција на „фината уметност“, имено сликарството, цртежот, фотографијата и големите скулптури, кои генерално немаат функција освен да се гледаат.

Разликата меѓу декоративните и ликовните уметности во суштина воскресна од постренесансната уметност на Западот, каде што во најголем дел е значајна.

Декоративната уметност се користи во сите сфери од животот. Во архитектурата, во текстилот, во изработувањето на етнички елементи, кои можат да се забележат во музеите и во руралните средини, во изработувањето на народни носии и сл. Во денешно време декоративниот дизајн најмногу се забележува во домовите.

При уредувањето на домовите луѓето сакаат секој елемент што ќе го внесат во својот дом да биде одлика на нивниот начин на живеење. За да можат да ја достигнат таа цел тие во своите домови внесуваат елементи кои одговараат на нивниот живот.

Примената на декоративниот дизајн во екстериерот и ентериерот има голема примена. Таа го облагородува екстериерот (слика 1) со урбаната опрема и др., додека во екстериерот наоѓа примена на ѕидните облоги и сите декоративни елементи без кои може да функционира ентериерот, но без нив еден простор е недовршен.

Акцентот врз целата анализа ќе го поставиме врз мурал сликарската техника, која наоѓа општа примена кон крајот на 19 век.

Мурал сликарска техника

Ѕидно сликарство или мурал е секој вид сликање на ѕидна површина или на друга трајна подлога. Некогаш ѕидните слики имале големо значење не само во украсувањето на верските и станбените простори, туку и како израз на богатство.

Муралот е производ на уметноста и се наноси директно врз ѕидот, таванот или друга голема трајна подлога. Одлична карактеристика на муралот е што се вклопува во хармонично единство со архитектонските елементи и прават целина.

Некои мурали се цртани на големи плата на кои потоа се прицврстени за ѕидовите или други вертикални површини. Дали тие творби можат точно да се наречат „мурали“ е предмет на некои полемики во светот на уметноста, но техниката е во општа употреба од крајот на 19 век.

Муралот како сликарска техника е база за декоративен дизајн во ентериерот.

Мурал во ентериерот

Уметничко дело што е насликано директно на ѕид, таван или на друга неподвижна површина - накусо гласи дефиницијата за мурал (слика 2).

Муралите со големи димензии имаат силно влијание врз дизајнот на просторот, со моќ да создадат амбиент кој е драстично поразличен од првобитниот.

Конструкцијата вообичаено води до детален дизајн и оформување на предложените мурали. Површината врз која се поставува муралот може да биде разделена да одговара на дизајнот и да дозволува идејата да се пренесе точно стапка по стапка.

Во некои случаи на проектирање се очекува директно врз ѕидот или подлогата без претходно скицирање, со цел да се појави спонтаност во ликовниот израз на муралот.

Недостатоците на муралите со поголема големина е што тие мора да бидат направени на повеќе делови кои мора да се соединат на местото на поставување, што претставува губење на убавината и оригиналноста на ликовната творба.

Денес методите за поставување на мурали се старите сликарски техники што се користат и како принтови кои ги покриваат зградите. Модерните трендови за користење на муралите заземаат сè поголем замав. Нивното присуство е застапено во станбените објекти и специјално во фоаје на театар, опера, концертни сали итн., со цел да се покаже монументалноста на архитектурата со претходно договорена тематика.

Муралите во училиштата, болниците, пензионерските домови постигнуваат пријатна и едукативна атмосфера во овие институции (слика 3).

Мурал во екстериерот

Муралот придонесува за ликовен ефект во екстериерот. Како во ентериерот така и во екстериерот муралите имаат одредена декоративна намена (за создавање на туристички атракции, за декорација на поголеми потпорни ѕидови како акцент во паркот итн.).

Муралите можат да имаат драматично влијание врз посетителите, без разлика дали е свесно или потсвесно. Присуството на мурали го подобруваат секојдневниот живот на жителите или посетителите, вработените во корпоративниот местото на случувањето во естетска смисла.

Многу градови започнале со користење на мурали за да се создаде туристичка атракција, со цел да го зајакне економскиот приход.

Заклучок

Декоративна уметност (дизајн) има секаде каде што има заинтересирани за украсување според трендови-идеи за подобрување

на медиокритетскиот амбиент, инспирација за дизајнер на ентериер, екстериер и многу повеќе.

Идејата за поставување мурали на современите живеалишта прави еден затворен циклус на соединување и сплотување на ентериерот, со тоа што колоритноста на муралите, освен на ѕидовите или паноата кои можат да бидат прицврстени за ѕидовите и таваните можат да бидат специјален детаљ во парчињата корпусен мебел, каде што на лицето од функционалните елементи муралот ќе се појави како декоративна уметност односно декоративен дизајн. Нивната силна моќ на доминантност ја прави ентериерот и одделните парчиња мебел многу поразлични од првобитните.

Слободните движења во надворешните пространства дава можност за поставување на муралите од едукативна гледна точка и од аспект на туристичка атракција.

Постои разлика помеѓу мурал и графит, треба да се прави разграничување на овие две техники.

Користена литература

- Арнасон Х.Х., (2009) Историја на модерната уметност.
Clare A. P. Willsdon (2000). Mural Painting in Britain.
Campbell, Bruce (2003). Mexican Murals in times of Crisis.
Folgarait, Leonard (1998). Mural Painting and Social Revolution in Mexico.
Latzke, Rainer Maria (1999). Dreamworlds - The making of a room with illusionary painting.

Прилози

Слика 1. Мурал во екстериер т.е. јавен парк
Figure 1. Mural on exterior ie public park

Слика 2. Мурал од Борко Лазевски во ентериер – Македонски пошти
Figure 2. Mural by Borko Lazevski the interior – Macedonian Post

Слика 3. Мурал во јавна институција – училиште
Figure 3. Mural in a public institution – school